

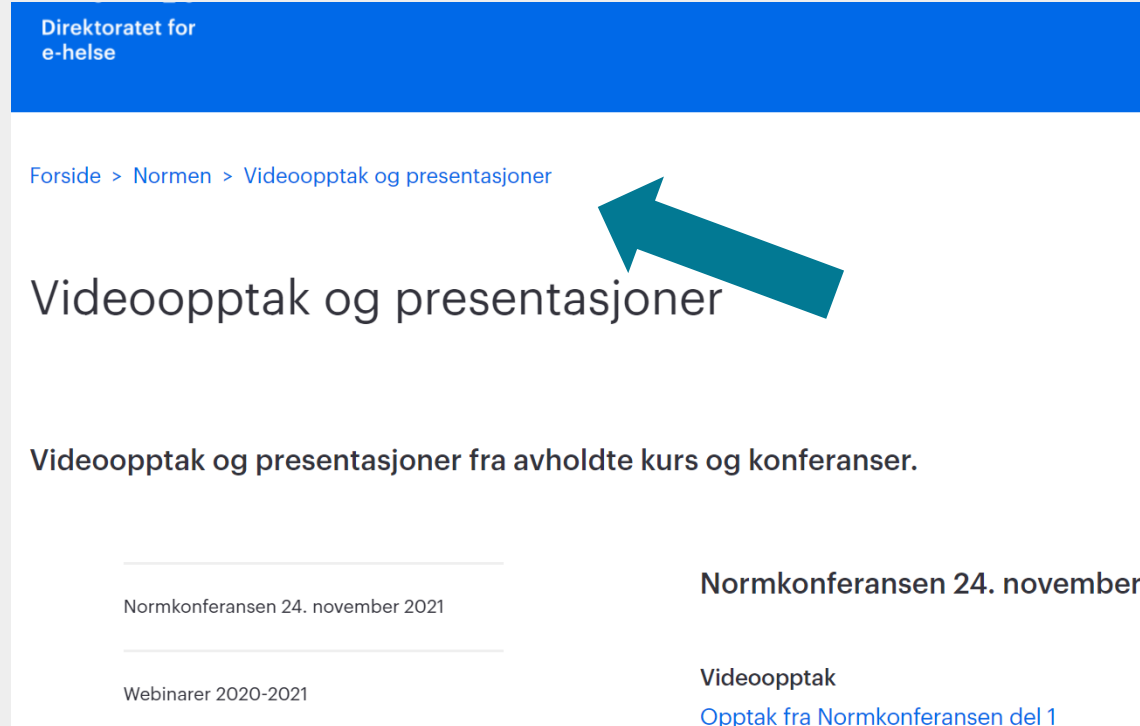

**Webinar:
Ny veileder om internkontroll for informasjonssikkerhet og
personvern**

12.01.22

Kjøreregler

- Møteleder styrer ordet
- Vi setter mikrofonene deres på «mute» fra start
- Det foretas opptak av dette webinarret
- Vi legger ut opptak og presentasjoner på normen.no (se også opptak fra Normkonferansen!)

Direktoratet for e-helse

[Forside](#) > [Normen](#) > [Videoopptak og presentasjoner](#)

Videoopptak og presentasjoner

Videoopptak og presentasjoner fra avholdte kurs og konferanser.

Normkonferansen 24. november 2021	Normkonferansen 24. november
Webinarer 2020-2021	Videoopptak Opptak fra Normkonferansen del 1

Spørsmål og kommentarer underveis

- Bruk chatfunksjonen når som helst under webinarret til spørsmål eller kommentarer
- Send spørsmål eller kommentarer direkte til meg om du ikke ønsker å skrive i møtechatten
- Vi svarer på spørsmål enten i plenum og/eller i chat
- Hvis du har spørsmål som ikke blir besvart under webinarret eller innspill du ønsker å komme med i etterkant, send oss en epost til sikkerhetsnormen@ehelse.no

Agenda

- Bakgrunn for oppdatering av veiledningsmateriell innen internkontroll
- Litt om prosessen
- Innhold i veilederen

BAKGRUNN FOR OPPDATERING

Hvorfor oppdatere Normens veiledningsmateriell om internkontroll?

- Endringer i krav som er spesielt viktige for internkontrollen
  - Artikler i personvernforordningen (GDPR) som beskriver dataansvarlig og databehandlers ansvar, samt øvrige endringer som følge av ny personopplysningslov
  - Forskrift for ledelse og kvalitetsforbedring i helse- og omsorgstjenesten som beskriver at den som har det overordnede ansvaret for virksomheten skal sørge for at det etableres og gjennomføres systematisk styring av virksomhetens aktiviteter i tråd med forskriften, og at medarbeiderne i virksomheten medvirker til dette
- Digitaliseringsdirektoratets oppdaterte veiledningsmateriell på internkontrollområdet
- Behov for generell faglig oppdatering og brukervennlig restrukturering av veiledningen på området

Oppdatering av veiledningsmaterieill: Internkontroll og risikostyring

- Faktaark 01 Ansvar og organisering
- Faktaark 02 Styringssystem for informasjonssikkerhet og personvern
- Faktaark 04 Kartlegge og klassifisere systemer
- Faktaark 05 Fastsette nivå for akseptabel risiko
- Faktaark 07 Risikovurdering
- Faktaark 08 Avviksbehandling
- Faktaark 09 Opplæring av ledere og medarbeidere
- Faktaark 27 Retningslinjer for daglig informasjonssikkerhet
- Faktaark (nytt) om personvernkonsekvensvurdering (DPIA)
- Veileder for små helsevirksomheter
- Mal for internkontroll legekantor
- Mal for internkontroll psyk, fysio, manuell, og kiropraktor
- Mal for internkontroll tannhelsetjeneste
- Mal for internkontroll apotek

Temaer som
inngikk i
arbeidspakken

Målsetninger/prinsipper for veiledningsmaterieill i pakken

- Vise sammenhengene mellom ulike delprosesser
  - For eksempel mellom ulike typer risikovurderinger (informasjonssikkerhet, pasientsikkerhet, DPIA)
- Synliggjøre behovet for å veie ulike hensyn opp mot hverandre som del av risikostyringen
- Synliggjøre ledelsens ansvar og behov for beslutningsgrunnlag
- Ikke skrive mye om det samme mange steder
  - Unngå dobbeltarbeid både i arbeidet med veiledningsmateriellet og for virksomhetene som skal benytte materiellet i sine prosesser
- Sektorspesifikt og praktisk rettet
  - Ikke for teoretikerne, men for de som skal gjøre dette i praksis i sektoren

Hvordan
oppnår vi
dette?

... ved å organisere de faglige temaene på denne måten

Internkontroll

Faktaark 01 - Ansvar og organisering
Faktaark 02 - Styringssystem for info.sikkerhet og personvern
Faktaark 08 - Avviksbehandling
Faktaark 09 - Opplæring av ledere og medarbeidere
Faktaark 27 - Retningslinjer for daglig informasjonssikkerhet
Nytt tema: sikkerhetskultur i helse- og omsorgssektoren
Maler og eksempler (bl.a. fra maler for internkontroll for små virksomheter)
Sette de ulike prosessene som er en del av internkontrollen mer i sammenheng
Beskrive at risikostyring er en del av den totale internkontrollen, henviser til risikoveileder

Risikostyring

Faktaark 04 - Kartlegge og klassifisere systemer
Faktaark 05 - Fastsette nivå for akseptabel risiko
Faktaark 07 - Risikovurdering
Nytt tema: Vurdering av personvernkonsekvenser (DPIA)
Maler og eksempler
Sette de ulike prosessene som er en del av risikostyringen mer i sammenheng

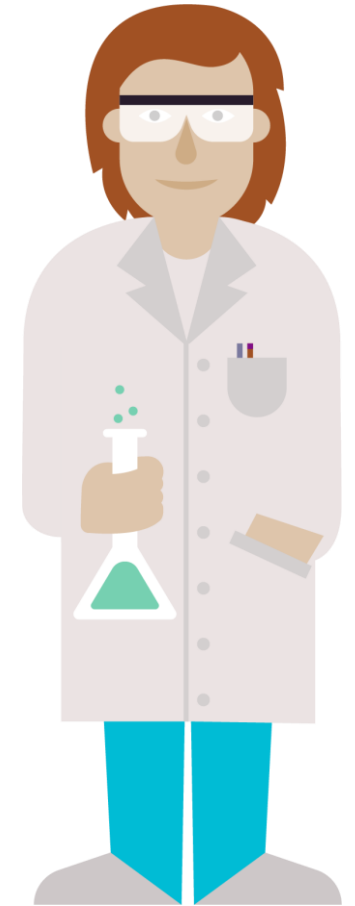
Oppdatere og tilpasse veileder for små virksomheter ved behov, i tråd med ny veiledning og med riktige henvisninger

LITT OM PROSESSEN

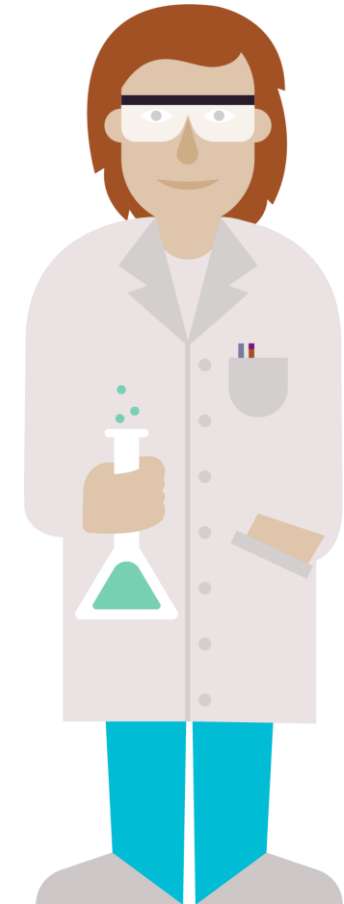
Kort om prosessen – gjennomførte aktiviteter

- Oppstart arbeid med oppdatering feb/mars 2021
- Innspillwebinar for veiledning om DPIA ble gjennomført 5. mai
  - Menti for å samle konkrete innspill om utfordringer, behov og eksempler/maler fra sektoren
- Innspill fra styringsgruppen og andre aktører i sektoren
- Etablert referansegruppe med representanter fra sektoren
  - Deltakere fra Sykehuspartner, Hemit, Helse Vest IKT, KiNS, Ikomm, Fürst, HSØ, UNN, Digdir, Bergen, Gamvik og Larvik kommune
  - Fagbakgrunn: IT, informasjonssikkerhet, personvern, helsepersonell
- Overordnet fremleggelse av planlagte endringer for Nettverk for veiledningsaktører styring og kontroll 16. juni
- Sendt ut underlag til referansegruppe
- Referansegruppemøte 22. juni

Kort om prosessen – gjennomførte aktiviteter

- Innspillswebinar 23. juni og 25. august
  - Tema struktur og overordnet innhold
- Styringsgruppemøte 20. september
  - Innspill fra medlemmene i SG
- Fullstendig utkast delt med referansegruppen 4. oktober
- Innspill mottatt på e-post i forkant og diskutert på møtet
- Referansegruppemøte 15. oktober
- Ferdig utkast sendt til styringsgruppen iht. dokumentfrist
- Godkjent på styringsgruppemøte 2. desember
- Publisert på normen.no desember 2021

INNHOLD I VEILEDEREN

Faktaark som inngår i veilederen

Innhold fra følgende faktaark inngår i veilederen:

- *Faktaark 01 – Ansvar og organisering*
- *Faktaark 02 – Styringssystem for informasjonssikkerhet og personvern*
- *Faktaark 08 – Avviksbehandling*
- *Faktaark 09 – Opplæring av ledere og medarbeidere*
- *Faktaark 27 – Retningslinjer for daglig informasjonssikkerhet*

Disse faktaarkene ble sanert ved publisering av veilederen

Om veilederen

- Denne veilederen skal gi veiledning til, og bidra til etterlevelse av, kravene i Normen knyttet til internkontroll.
- Veilederen er nyttig for alle ledere og medarbeidere i helse- og omsorgssektoren. Ledere er en særlig viktig målgruppe. Også nyttig for systemleverandører og andre samarbeidspartnere til sektoren.
- Internkontroll for informasjonssikkerhet og personvern er en del av virksomhetens helhetlige internkontroll, men ikke fokus på øvrige internkontrollkrav i veilederen. Heller ikke på internkontrollkrav utenfor sektoren. Krav til risikostyring behandles i egen veileder.

1 Innledning	4
1.1 Bakgrunn.....	4
1.2 Tema for veilederen.....	4
1.3 Målgruppe.....	4
1.4 Krav i Normen.....	5
1.5 Relevante lov- og forskriftsbestemmelser, standarder og andre rammeverk.....	6
1.6 Avgrensning.....	8
2 Internkontroll i helse- og omsorgssektoren	9
2.1 Roller og ansvar.....	10
2.2 Styringssystem for informasjonssikkerhet og personvern.....	12
2.2.1 Kontinuerlig forbedring.....	13
2.2.2 Krav til dokumentasjon.....	14
2.3 Ledelsens gjennomgang.....	15
2.3.1 Hva som bør inngå i ledelsens gjennomgang.....	15
2.3.2 Hvem som skal eller bør delta i ledelsens gjennomgang.....	16
2.3.3 Hvordan ledelsens gjennomgang bør gjennomføres og dokumenteres.....	16
2.4 Avvik.....	18
2.4.1 Sentrale roller i avvikshåndteringen.....	18
2.4.2 Rapportering og melding av avvik.....	19
2.4.3 Avviksprosessen – system for avvikshåndtering.....	21
2.5 Medarbeidere, kompetanse og holdningsskapende arbeid.....	24
2.5.1 Kompetanse og sikkerhetskultur.....	25
2.5.2 Opplæringsprogram.....	27
3 Vedlegg	30
3.1 Eksempler på sikkerhetsansvar, -roller og oppgaver.....	30
3.2 Eksempel på styringssystemets innhold.....	33
3.3 Forslag til opplæringsprogram.....	36
3.4 Tips og råd til daglig informasjonssikkerhet.....	38
3.5 Instruks for bruk av informasjonsteknologi.....	41

Viktige problemstillinger og løsninger

Problemstilling	Løsning
Krevende for sektoren å forholde seg til en rekke enkeltstående faktaark	Samle innhold fra faktaarkene i en helhetlig veileder om internkontroll
Veilederen ville bli svært omfattende om alle temaer skulle inkluderes i veilederen, kan bli overveldende og lite oversiktlig	Temaer tilknyttet risikostyring skilt ut i en egen veileder
Normen hadde i liten grad veiledning på sikkerhetskultur og kompetanseheving	Nyutvikling av veiledning på dette området med eget kapittel

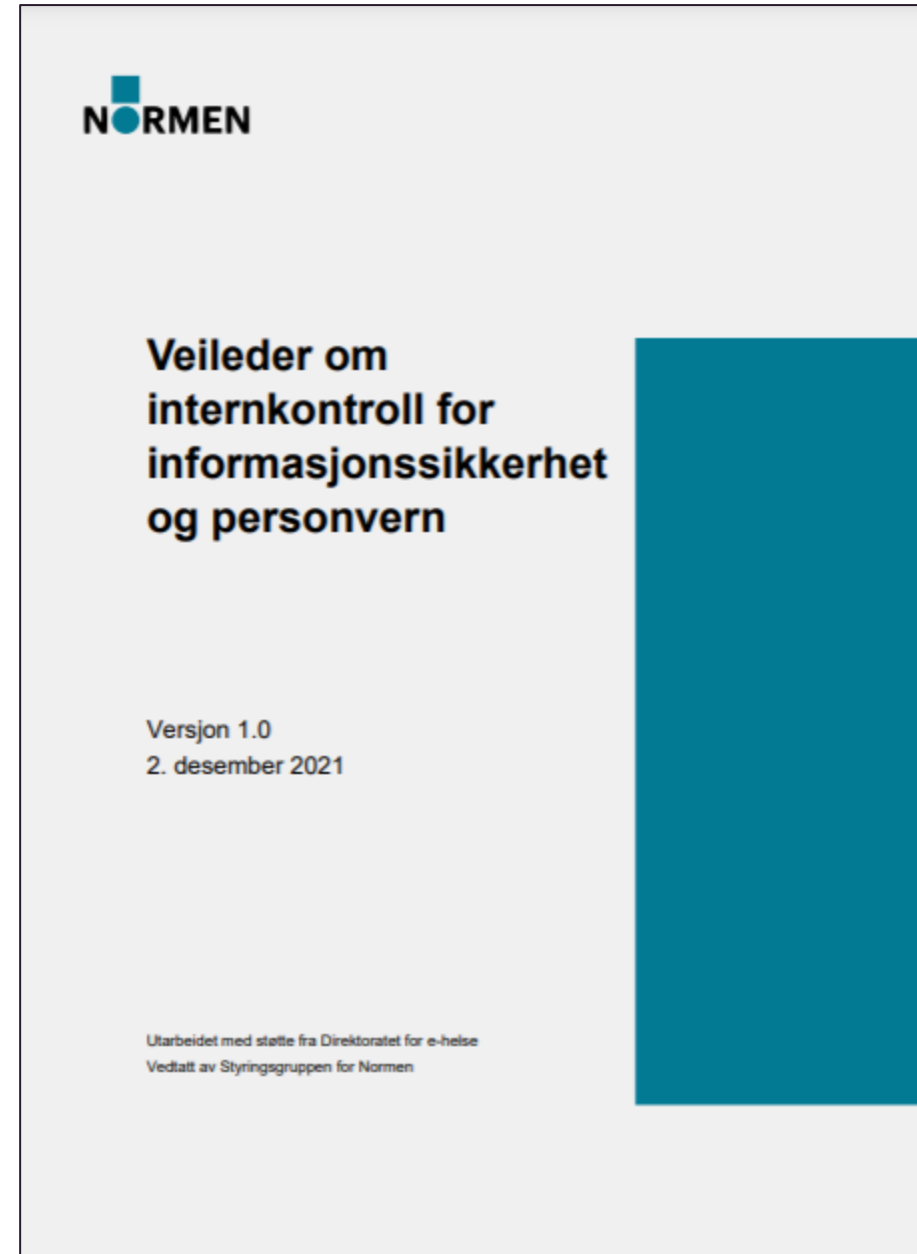

1 Innledning	4		
1.1 Bakgrunn.....	4		
1.2 Tema for veilederen	4		
1.3 Målgruppe.....	5		
1.4 Krav i Normen	5		
1.5 Relevante lov- og forskriftsbestemmelser, standarder og andre rammeverk	6		
1.6 Avgrensning	8		
2 Internkontroll i helse- og omsorgssektoren	9		
2.1 Roller og ansvar	10		
2.2 Styringssystem for informasjonssikkerhet og personvern	13		
2.2.1 Kontinuerlig forbedring	15		
2.2.2 Krav til dokumentasjon	15		
2.3 Ledelsens gjennomgang	16		
2.3.1 Hva som bør inngå i ledelsens gjennomgang	16		
2.3.2 Hvem som skal eller bør delta i ledelsens gjennomgang	17		
2.3.3 Hvordan ledelsens gjennomgang bør gjennomføres og dokumenteres	18		
		2.4 Avvik	19
		2.4.1 Sentrale roller i avvikshåndteringen.....	20
		2.4.2 Virksomhetens rapportering og melding til andre.....	21
		2.4.3 Avviksprosessen – system for avvikshåndtering.....	23
		2.5 Medarbeidere, kompetanse og holdningsskapende arbeid.....	26
		2.5.1 Kompetanse og sikkerhetskultur.....	27
		2.5.2 Opplæringsprogram	29
		3 Vedlegg	32
		3.1 Eksempler på sikkerhetsansvar, -roller og oppgaver	32
		3.2 Eksempel på styringssystemets innhold	35
		3.3 Forslag til opplæringsprogram	38
		3.4 Tips og råd til daglig informasjonssikkerhet	40
		3.5 Instruks for bruk av informasjonsteknologi.....	43

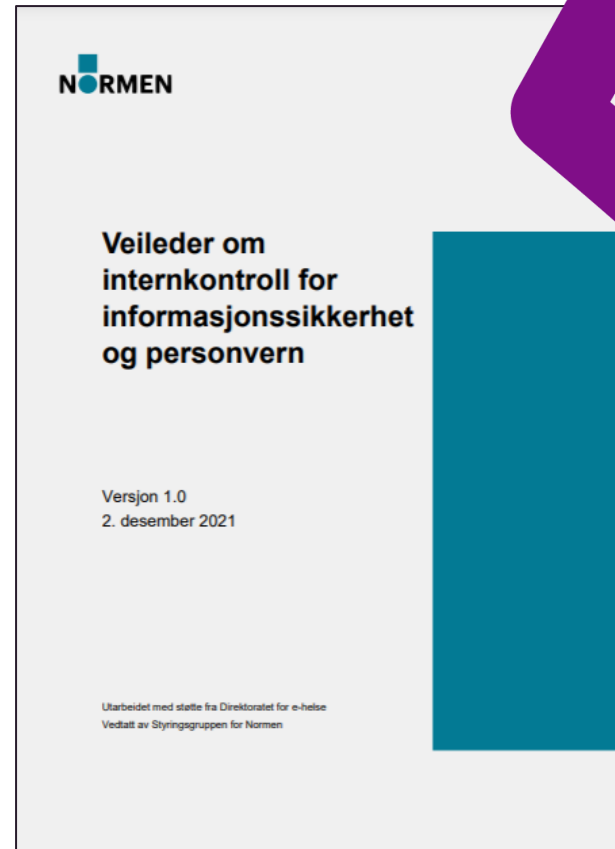
Hvor finner du veilederen?

normen.no

> Veiledere

Spørsmål?

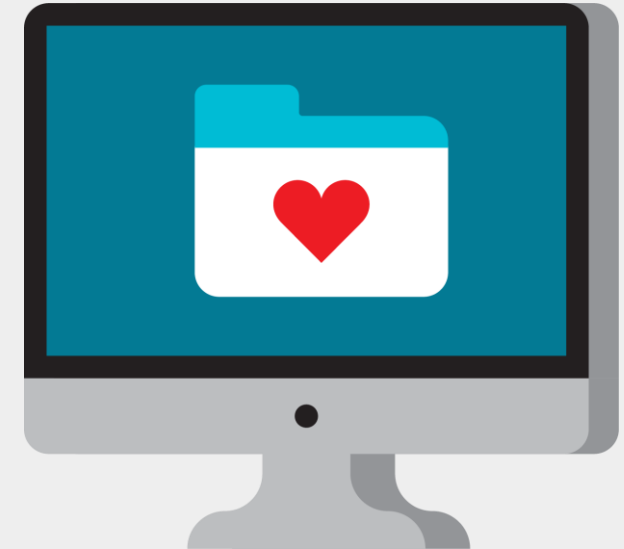
Bli med på kurs og webinarer med Normen gjennom året!

19. januar	Risikostyring – gjennomgang av ny veileder
26. januar	Tilgang til helse- og personopplysninger
02. februar	Om logging
09. februar	Gjesteforedrag fra Helsedirektoratet
16. februar	Informasjonssikkerhet og personvern i forskningsprosjekt
23. februar	Om formål og behandlingsgrunnlag
02. mars	Om lagring og sletting
09. mars	Gjennomgang agenda til styringsgruppemøte 17. mars

Følg med på normen.no, sosiale medier og Normens nyhetsbrev!

Ta gjerne kontakt med oss i Normen!

- Hva vil du høre mer om?
- Hva trenger du veiledning på?
- Hva kan vi bidra med?

sikkerhetsnormen@ehelse.no

Takk for oss!